

Staren minskar i Ramnäs

De senaste åren har jag då och då fått förfrågningar om varför staren minskar. Det är då människor som haft staren som "hyresgäst" i sina holkar, och nu saknar den.

1967 började Ramnäs Naturklubb med uppsättning av fågelholkar. Bl.a. satte vi då upp 17 starholkar i Stormossen. Vi fick häckning i nästan alla holkar redan första året. 1971 satte vi upp ungefär lika många vid Gnien. Antalet holkar har varierat under den här tidsperioden (1967-1980), beroende på att holkar ramlat ned, gått sönder osv, och inte genast ersatts med nya. Det är ett litet holkmateriäl, men det har visat sig att man ändå kan utläsa vad som hänt med staren. Tyvärr saknas uppgifter från två intressanta år (1968 och 1969). Tendensen är dock helt klar - staren har minskat kraftigt som häckfågel i ramnästrakten.

Resultatet från våra holkar styrks också av liknande undersökningar i andra delar av Sverige. Svenska Häckfågeltaxeringen som startade 1969, visar t.ex. att staren har minskat med halva beståndet i vårt land under denna korta tidsperiod.

Nu har det också kommit uppgifter från de övriga länderna i Norden, Sovjet och Polen, där situationen är exakt likadan.

Vad är orsaken till starens minskning?

Det är förmodligen flera faktorer som spelar in. Jag ska nämna några, utan att rangordna dem.

Den förändring som sakta sker med det svenska landskapet - egentligen utan att så många av oss människor lägger märke till det - är en orsak. Staren har alltid tillhört jordbrukskulturen. Vid de gårdar där det funnits kreatur (kor och hästar), där har också staren haft sin hemvist. Vårt jordbruk förändras emellertid till allt mer kreaturlös drift, och framförallt minskar arealen hagmarker. De små jordbruken försvinner och kvar blir stora enheter, ofta inriktade på enbart spannmål.

Det finns också uppgifter att stora flockar med starrar förölyckats ute på Nordsjön vid oljeplattformarna. Våra starrar tillbringar i huvudsak vintern i England. Under flyttningen kan de råka ut för dåligt väder och dras då in till eldskenet på oljeplattformarna och bränns upp.

År	Antal holkar	Antal häckningar	%
1967	17	16	94,1
1970	16	11	68,7
1971	35	13	37,1
1972	28	18	64,3
1974	27	8	29,6
1976	31	7	22,5
1979	32	8	25,0
1980	35	9	25,7

Tabell. Visar antalet häckningar i Naturklubbens starholkar. Uppgifter saknas för de år som ej upptagits i tabellen.

Ytterligare en faktor kan vara att staren betraktas som osanitär och skadegörare i övervintringsområdena. Där bekämpas den intensivt bl.a. med kemiska bekämpningsmedel. Enbart från Holland och

Belgien finns uppgifter om att man tar livet av 100 000-tals starrar varje år - med bekämpningsmedel. Man kan inte utesluta att det finns ytterligare faktorer som kan spela en

Staren har minskat kraftigt under den senaste tioårsperioden. Foto: L. Eriksson. 19

avgörande roll, men som vi idag inte känner till så mycket omkring, t.ex. miljögifterna och klimatförändringar.

Får vi tillbaka staren?

Om stararna kommer tillbaka i samma stora antal som på 1950- och 60-talen, beror naturligtvis på vilka orsakerna till tillbakagången är.

Staren tillhör den fågelordning (tättingar) som tidigare visat sig vara mycket anpassningsbara. På blott några årtionden har tättingar lyckats anpassa sig till nya miljöer och situationer och kunnat ta dessa i anspråk. Förmodligen kommer staren att klara sig ur den negativa situation den nu befinner sig i.

Naturklubben följer starrens vidare öden

Inom Naturklubben har vi beslutat att följa vad som händer med starren i framtiden. Vi har tillverkat ytterligare holkar och har nu sammanlagt 100 st. starholkar uppsatta, fördelade på Gnien och i området från Gästgivargården upp till Stormossen. Vi har i huvudsak satt upp holkar där det för närvarande finns betande kreatur, alltså bästa tänkbara starbiotop.

Holkarna kommer att inventeras på

häckande starar, antal ägg de lägger, och antalet ungar som blir flygga. Större delen av fältarbetet utförs av Magnus Eriksson.

Genom att noga följa vad som sker i holkarna har man möjligheter att göra en insats för staren, och inte minst öka kunskaperna om arten.

För att kunna besvara frågan om nedgången i starpopulationen beror på händelser som sker under häckningen (t.ex. parasitangrepp, miljögiftpåverkan, klimat m.m.), måste undersökningar av det här slaget genomföras. Det som är av mycket stort intresse är nämligen följande frågor:

När kommer stararna till holken?

Hur många ägg innehåller fullagd kull?

Hur många ungar blir flygga?

När flyger ungar ur holken?

Vilken är orsaken till att somliga ägg inte kläcks och en del ungar inte blir flygga?

Någon kanske reagerar för den estetiskt föga tilltalande verksamheten att gå och snoka i fågelholkarna. Staren har i alla tider varit starkt knuten till oss människor och är ganska okänslig. Man kan inte förstöra någon häckning genom att omkring 20 maj kontrollera antalet ägg i holken, och i början av juni antalet kläckta ungar. När ungarerna flugit ut (omkring 10 juni) kontrollerar vi om det eventuellt finns döda ungar kvar i holken.

För närvarande häckar starar endast i

25 % av de tillgängliga holkarna.

Vi vet genom ringmärkningar att det i allmänhet är samma starar som återvänder till samma holk år efter år. Starens återkomst till holken på våren är en mycket stark upplevelse för många av oss män-

Sören Larsson

Stararna samlas i stora skaror på eftersommaren, efter häckningarna. En syn som blivit allt ovanligare de senaste åren.

Foto: Lennart Eriksson